

Svar på Boverkets remiss - Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader

Svaret inlämnat av Jakob Lindström Wranne.

Tidigare medarbetare på Boverket, pensionerad från och med 12 juni 2023.

Yttrande

Remissen avstyrks i sin helhet.

Motiv till avstyrkande

Sämre och dyrare

Förslaget ger sämre och dyrare hus vilka tar längre tid att bygga och resulterar i en bebyggelse som genererar sjukdom, olycksfall och vissa fall död.

Boverkets motiv till regelförändringen

Förslaget motiveras av Boverket med att det ska öka innovation, bli billigare att bygga, och ge förutsägbarhet.

Boverkets motivering: Det ska öka **innovationen**.

Det är tvärtom. Regler ger innovation.

Jämför med amerikansk bilbransch som motsatte sig avgaskrav, men lyckades uppnå kraven med mycket goda resultat.

Jämför med höjdhopp. Man hoppar inte högre när ribban tas bort. Tvärtom.

Boverkets motivering: Det ska bli **förutsägbart**.

En expert på Boverket säger om de nya reglerna: "Förutsägbarheten minskar med detta förslag."

Boverkets motivering: Det ska bli **billigare** att bygga.

En expert på Boverket säger om de nya reglerna: "Det blir dyrare att bygga."

Verifierbarheten

Från de nya byggreglerna är verifierbarheten i stort sett helt borttagen och avlägsnad. Verifierbarheten behövs i det dagliga arbetet hos konsulterna, på kommunerna, och hos byggarna. Verifierbarheten är en hörnsten. För demokratins skull behöver vad som ska verifieras och nivån på detta bestämmas av statliga verk utifrån beslut i folkvalda församlingar.

Användbarheten

Förslagets regler är diffusa och saknar precision och definition. De blir i praktiken oanvändbara då de saknar tydliga gränser och inte längre är användbara verktyg då hus blir till. De som drabbas i sitt arbete är samtliga konsulter, byggare, kontrollanter, och därutöver kommunerna för sin myndighetsutövning, och i sista hand drabbas medborgaren och brukaren för vilka reglerna är till. Personer på ledningsnivå i organisationer och företag kommer inte att drabbas av förändringen, däremot de som kommer i direkt kontakt med reglerna kommer tydligt att uppfatta försämring.

En medarbetare på Boverket has sagt att byggreglerna "ska inte vara en projekteringshandbok". Vilket de aldrig har varit, och aldrig kommer att bli. Reglerna ska definiera gränsen tydligt.

En äldre jurist på Boverket: "Jag anser det vara en missuppfattning att alla ska sitta och bläddra i byggreglerna."

Reglerna är oerhört diffusa

Resultatet av Boverkets ansträngningar är att regelverket är så diffust skrivet så i stort sett vad som helst kan duga.

Kvalitet?

De föreslagna reglerna tillåter oerhört mycket sämre nybyggnation än dagens regler.

Förslaget är förvånande då inriktningen på att bevara det som kan uppfattas som kulturhistoria tidigare har varit så oerhört begränsad, nu har utvidgats till en starkt överdriven antikvarisk inriktning. Med följd att de föreslagna reglerna förhindrar förändring och förbättring av det befintliga beståndet. Texterna för att skydda mot ombyggnad är i vissa fall mer omfattande än nybyggnadssidan. Det kommer att kräva en mycket stor mängd byggnadsantikvarier och arkitekter kunniga i arkitekturhistoria och kulturhistoria, personer som inte finns idag. Förslaget innebär att den befintliga bebyggelsen blir svårare att förbättra.

Den totala kvalitén på byggnadsbeståndet kommer med dessa regler att på sikt sjunka betydligt.

Frikort

Kapitel 1 § 3 "Mindre avvikelse från föreskrifterna i denna författning" ger tillåtelse till det mesta. Paragrafens öppenhet för undantag är så generös att det är svårt att se vad av den minimala substans som trots allt finns kvar i reglerna fortfarande kan komma till användning.

En äldre jurist på Boverket sa, fritt citerat, "Vi har lagt in en paragraf som kan användas om någon av reglerna skulle uppfattas som alltför fyrkantig."

De nya byggreglerna ger alltså möjlighet att bortse från de regler som byggaren tycker är litet jobbiga, bara byggaren har förmåga att formulera sig tillräckligt skickligt.

Processer i domstol

Förslaget ger regler vilka blir användbara först när domar efter domstolsförhandlingar åter sätter in de gränser som är borttagna och saknas i det nya regelverket. Domstolsförhandlingar är varken demokratiska processer eller vetenskapliga processer som strävar efter den förnuftigaste eller bästa lösningen.

Domstolsförhandlingar är kraftmätningar där den bäst förberedda parten har störst möjlighet att vinna.

Domstolsförhandlingar ger en ensidig vinnare. Domstolsförhandlingar tar inte hänsyn till att sammanväga olika krav och behov.

Processen med domstolsförhandlingar kan ta fem till tio år för varje enskild liten delfråga inom varje textrad i de nya reglerna.

Det blir dyrare och det går långsammare och resultatet blir ett på många nivåer mycket osammanhängande lappverk med delar av olika regler fastställda i olika processer, med olika vinnare och förlorare.

Domstolsförhandlingar ger mellan olika processer asymmetriska och oregelbundna resultat vilka sinsemellan saknar intuitiva samband.

Medarbetares lättja.

"Det blir så många frågor." yttrade en aktad medarbetare på Boverket som motiv till avregleringen.

Medarbetaren syftade på att ett tydligt och användbart regelverk ger fler frågor från användarna.

Det vill säga, tjänstemannens egen lättja är motiv för att avreglera. Tjänstemäns lättja är inte ett giltigt skäl att avreglera byggreglerna. Detta även om tjänstemän kan tycka att det är tråkigt att svara på frågor.

Uppdelning av BBR i separata författningar beror på lättja.

Uppdelningen i en separat författning för varje tidigare avsnitt i BBR har inom Boverket motiverats med att det är lättare att förnya en mindre del, än att behöva ge ut hela BBR igen.

Det vill säga, denna förändring görs för några få medarbetares skull. För användarna av regelverket innebär det att överblicken blir ännu sämre, och att en större röra uppstår. Den större röran är sämre för alla parter som ska använda reglerna.

Byggreglerna har i alla tider delats in i avsnitt. Hur reglerna har delats in har skilt från tid till annan. Nu befästs dessutom en stel indelning som i en framtid med säkerhet, och med olika motiv, kommer att ändras.

Förslaget åsidosätter demokratin

Beslut som bestämmer byggreglerna och deras nivå ska tas i folkvalda församlingar, och därefter i statliga verk vilka är förlängningar av och styrs av folkvalda församlingar.

Modellen för de nya byggreglerna åsidosätter demokratin

Modellen för att förändra byggreglerna har inte skickats på remiss.

Den modellen ska skickas på remiss innan arbetet med att förändra byggreglerna startas. Det har inte skett. Det har Boverket inte vågat, eller medvetet hoppat över. Det fanns inom Boverket hos medarbetarna en stor kritik mot detta. Den demokratiska processen har åsidosatts.

Ökade byggfel

Byggfelen kostar 110 miljarder kronor per år enligt Boverket. Det är en fjärdedel av byggkostnaderna.

Byggfelens stora kostnad är i sig ett argument att behålla, förbättra, och utöka regelverket.

Branschen mogen för avreglering?

De mycket stora kostnaderna för byggfel är ett tungt argument mot Boverkets uttalande att branschen är mogen för avreglering. Den stora andelen byggfel visar motsatsen. Kostnaderna för byggfel är ett argument mot att avreglera så som förslaget syftar till.

Kunskapens bevarande 1

Kunskapen om byggande och motiven bakom regelverken behöver finnas kvar hos Boverket. Det är ännu ett motiv för att behålla regelverket. Konsekvensen av avregleringen är att kunskap om reglerna och motiven bakom reglerna kommer att klinga av och försvinna inom offentlig förvaltning och i branschen. När Boverket nu samtidigt avslutar och avser att slänga sitt biblioteks över 20 000 volymer och Boverkets historia, då blir de enskilda personernas kunskap än viktigare. Biblioteket är Boverkets aktiva minne. Arkivet och diariet är det passiva minnet och har inte på långa vägar varit lika omfattande eller kunnat innehålla samma mängd kunskap. Kunskap som nu alltså går förlorad.

Kunskapens bevarande 2

Just nu går branschen in i en mycket kraftig lågkonjunktur. Då kommer många som har arbetat länge och bär mycket kunskap att byta till andra yrken utanför byggbranschen. Detta sker av nödvändighet. Så har skett vid varje lågkonjunktur. Det ger vid varje lågkonjunktur ett mycket stort kunskapsstapp.

Kvar kommer att finnas å ena sidan några få mycket duktiga personer, samt å andra sidan några som är mycket oskickliga men kan ge oerhört låga priser. Byggfusket ökar troligen markant, gränsande till katastrofalt. I den situationen behöver kommunerna bra verktyg för sin myndighetsutövning. Branschen och samhället behöver ha kunskapen i reglerna.

Att skära ner byggreglerna så som sker nu är en aktiv aggressiv radering av kunskap. Det kommer också att ge konsekvensen att många av Boverkets medarbetare om något eller några år sägs upp, medarbetare som är kunniga i området. Kunskap försvinner. Boverket kommer att bli än mer anorektiskt. Redan idag är många områden inom Boverkets ansvar bevakade av enbart en enda person. När någon av dessa personer av någon anledning faller ifrån förlorar Boverket hela det kunskapsområdet.

Bristen på kunskap gör också att det inte alltid blir uppenbart vad som saknas. Man måste veta och ha kunskap för att förstå att något saknas.

Detta behöver ses också mot bakgrund av Boverkets ledning har beslutat att Boverkets nya hus ska vara utan sitt bibliotek, och att Boverket ska som idag fortsättningsvis sakna på Boverkets områden specialiserade bibliotekarier. Specialbibliotekarier är kunskapsspecialister vilka kan området och vet var och hur vederhäftig information kan hämtas. Den kunskapen är långt mer utförlig hos specialbibliotekarier än hos också högt specialiserade experter på sakområdena.

Kunskapen privatiserad

Med avregleringen av byggreglerna är det tvunget att vända sig till andra källor för kunskapen. Underförstått hänvisar de nya byggreglerna till standardiseringen och handböcker, detta enligt en äldre jurist på Boverket. För att få reda på varje siffra som nu är borttagen ur reglerna krävs en utgift på tusentals kronor. Det blir oerhört dyrt att lägga kunskap bakom betalmur. Det blir än dyrare att bygga.

Handböcker och branschregler vilar på utförliga och detaljerade byggregler

Underförstått hänvisar de nya reglerna också till handböcker och branschregler. De som skriver handböcker och branschregler har ofta påpekat i samtal med Boverket att handböckerna utgår från eller "hängs upp" på byggreglerna. Utförliga och detaljerade byggregler är grunden som handböcker och branschregler är i behov av.

Standarder vilar inte på byggreglerna.

Handböcker, branschregler, och standarder har alla det gemensamt att de visar upp ett spektrum av möjligheter. En skala på vilken den ritande arkitekten eller ingenjören väljer ett värde.

Byggreglerna, som är demokratiskt bestämda, anger vilka värden på skalan som kan användas.

När byggreglerna inte längre anger något alls, vilka handböcker eller branschregler ska då anses ha de gällande gränserna eller lösningarna?

En annan fråga: Kommer till exempel PEAB att vara tillåtna att bygga efter till exempel JM:s handbok?

Översikt eller gränsvärde

Både standarder och handböcker ger en översikt och palett över möjliga sätt att lösa problem. Att tala om var gränsen går, det görs i regelverket. Att tala om var gränsen går, det görs av regelverket. Den basen är nu borttagen. Man kan nu välja nivå fritt. Nu med de nya byggreglerna får det certifierade byggprojekteringsföretaget alltså själva välja vad som ska anses som farligt eller livshotande. Är det detta som är Möjligheternas byggregler?

Att överklaga blir inte möjligt

Att överklaga vad ett företag gör är inte möjligt. När företag väljer nivå eller gränsvärde, eller utför kontroll av det som byggs, innan, under, och efter byggnation, vem ska medborgaren vända sig till för att överklaga ett felaktigt val eller ett felaktigt beslut? Blir det civilrättsliga processer där medborgaren får stå för rättegångskostnaderna? Det är företag som kommer att vara motparten.

Det går att överklaga myndighetsutövning. Men inte företags agerande.

Det som har framförts internt inom Boverket är att den som vill överklaga får gå genom våra domstolar. Det är inte många medborgare som kommer att våga göra det, överklaga ett företags beslut och driva en civilrättslig process, då ett civilmål kan ge höga kostnader och de egna försäkringarna med säkerhet inte täcker kostnaderna.

Kunskapen ska ägas av det allmänna

Ska kunskapen vara allmän, eller finnas bakom betalmurar?

Med de nya byggreglerna lyfts kunskapen bort från det allmänt ägda till det privata, blir placerad bakom betalmurar, och belagd med copyright som i fallet med standardiseringen, och med mycket höga kostnader. Kunskapen blir privatiserad. Det är av ondo.

Företagen eller medborgarna?

Boverkets GD säger "Vi är företagsvänliga!" Den tankegången genomförs nu med att avreglera byggbranschen.

Byggreglernas uppgift är vara till gagn och skydd för allmänheten och tredje man. Byggreglerna behövs för att se till att det som byggs blir bra för alla och ger bostäder där folk kan leva goda liv.

Gestaltad livsmiljö

Det stora projektet Gestaltad livsmiljö, vilket har kostat miljoner och engagerat 40–50 personer på Boverket samt ett antal externa konsulter, det projektets uttalade syfte var att höja kvalitén på det som byggs i Sverige.

Projektet Gestaltad livsmiljö har inte påverkat utformningen av de nya byggreglerna. De nya byggreglerna går helt emot den strävan som finns i Gestaltad livsmiljö.

Resultatet av de nya byggreglerna, och Gestaltad livsmiljö, kommer att bli att några få, mycket få, byggnader blir bättre med hjälp av kunskapen från Gestaltad livsmiljö.

Det stora flertalet byggnader och bostäder kommer att vara opåverkade av Gestaltad livsmiljö, och de blir med största sannolikhet påtagligt sämre på grund av de kraftigt försämrade nya byggreglerna.

Här missar Boverket stort. Det är genom ett väl utbyggt och väl genomarbetat byggregelverk som de resultat Gestaltad livsmiljö har kommit fram till skulle ha kunnat genomföras. Den möjligheten försitter Boverket.

När Gestaltad livsmiljö var nytt framfördes skarp kritik mot att det inte gavs några verktyg för att genomföra slutsatserna. När en arkitekt möter sin uppdragsgivare och uppdragsgivaren helt enkelt inte har lust att genomföra det som föreslås trots att det är vad Gestaltad livsmiljö säger är bra, då gav Gestaltad livsmiljö ingen hjälp till arkitekten. Då blir det de kortsiktiga ekonomiska hänsynen som råder.

I arbetet med de nya byggreglerna hade Boverket kunnat genomföra detta och införa bra genomtänkta regler som ger en bra värld, men motsatsen har blivit resultatet.

Klimatförändring och klimatanpassning

Ingen hänsyn tas i reglerna till klimatförändring och klimatanpassning. Trots det arbete som under lång tid har pågått på Boverket genom det stora projektet för klimatanpassning.

Hus och bostäder som byggs idag behöver utformas för att undvika höga temperaturer inomhus. De värmeböljor och temperaturrekord vi under år 2023 har sett över hela världen är den nya verkligheten vi behöver bygga för. Detta kommer också i mycket hög grad att påverka vår befintliga bebyggelse som kommer att behöva åtgärder för att skydda mot värmen.

Det är den ständiga förändringen mot ständigt högre temperaturnivåer som är det nya normala. Att nästa år kommer att vara varmare än det innevarande är vad normaliteten i förändringen innebär. Detsamma gäller för nederbörd. Vädret kommer helt enkelt att bli allt mer lynnigt med allt större extremer.

Tidplanen för de nya byggreglerna tar inga hänsyn

Boverkets tidplan ger inte utrymme för en andra remissomgång. Den mycket snäva tidplan som är satt ger för litet tid till att läsa och bearbeta och föra in svaren på remisserna.

Därefter kommer den process som leder fram till det av Boverket önskade datum då reglerna ska träda i kraft sommaren 2024.

Före det datumet ska reglerna till EU på tre månader.

För att citera en jurist på Boverket "Vi kommer inte att kunna visa de som har lämnat in remissvar respekt för deras svar med denna korta tidplan."

En andra och en tredje remissvända är omöjliga med den lagda tidplanen

Med den trånga tidplan som är satt för genomförandet av regelverket är en andra eller tredje remissvända omöjlig. Därför kommer det att bli de lagda förslagen från Boverket som träder i kraft sommaren 2024, med enbart så små ändringar att en andra remissomgång inte behövs.

Också detta strider mot demokratin.

Sverige är till för byggbranschen i Boverkets förslag

Med detta förslag flyttas makten över regler, granskning, genomförande, och kontroll från folkvalda församlingar till byggbranschen.

Sverige kommer då att vara till för byggbranschen, inte för medborgarna.

Lagar, förordningar, och författningar kan ersättas av standarder?

2020-03-12 hölls ett internt seminarium på Boverket, ett så kallat boverksinfo. GD Anders Sjelvgren och Ulrika Francke berättade om de nya byggreglerna och samarbetet med standardiseringen (SIS, som Francke tidigare lett). Under det mötet gjorde undertecknad löpande anteckningar, i de anteckningarna går att läsa:

Francke: "När vi har gjort piloterna har vi funderat på om vi ska ha standarder istället för lag och förordning. Till exempel klimat, där skulle vi behöva en standard som är enklare än att behöva dra en lag och en förordning, det går snabbare och enklare. [...] När vi öppnar det här med standardisering så ser vi andra saker som öppnar sig som kan standardiseras."

Små kommuner och små företag halkar efter

I små kommuner där andelen/antalet kompetenta personer är få, där kommer man inte att kunna ta till sig all den "nya" kunskap som kommer till i den mycket svårorienterade skog av nya standarder, uppsjö av branschregler, olika handböcker från otaliga källor och många liknande skrifter.

Systemet påskyndar därför den ökande skillnaden mellan stad och land, både när det gäller det kommunala men också vad gäller företagen inom byggsektorn. Små företag kommer att få det ännu svårare än idag att veta vad som gäller, och därmed att konkurrera på lika villkor. Mindre företag kommer av samma anledning därför oftare att slås ut eller gå i konkurs, på grund av att det kommer att vara så svårt att veta vad som gäller.

Regler har alltid funnits

Ända sedan Hammurabis lagar [omkring 1700 f.kr.] har byggandet varit strikt reglerat. Samhället och tekniken blir för varje dag än mer komplexa, svårorienterade och komplicerade. Varför vill då Boverket gå mot strömmen och ta bort regleringarna nu, när vi ser att behovet av reglerna behövs än mer än förr?

Öppenhet och transparens är inte allt

Förslaget har visserligen förberetts och genomförts som transparent och icke dolt. "Vi döljer inget." för att citera en äldre jurist inblandad i arbetet. Men varken modellen eller tankarna bakom har trumpetats ut eller annonserats stort och brett för att kunna diskuteras på ett förutsättningslöst vis. Däremot har kommunikationsplanen följts, för hur förändringen ska drivas igenom. Det är också av den anledningen odemokratiskt, och mot förnuft. Några få har velat driva igenom sin vilja, och gjort det på ett sätt som visar att de har varit tvungna att i praktiken övertala en grupp i taget för att förändringen ska accepteras. Kommunikationsplanen för genomdrivandet togs fram tillsammans med SIS för över fem år sedan. Därefter har grupp efter grupp i en noga genomtänkt sekvens involverats och fått vänja sig vid tanken på hur det nya regelverket fungerar.

Byggreglernas förändring är en av minst tre förändringar vilka tillsammans förändrar Sverige

Även den övergripande modellen för de tre delarna: de nya byggreglerna, certifierade byggprojekteringsföretag, och det tänkta kontrollsystemet åsidosätter demokratin

Modellen för den övergripande förändringen har inte heller den skickats på remiss.

Det gäller den sammanlagda verkan av:

- de nya byggreglerna,
- de certifierade byggprojekteringsföretagen, och
- det nya kontrollsystemet

När dessa tre är på plats förändras Sverige.

"Kommunerna kommer att tas bort från detta."

För att citera en jurist på Boverket som beskriver resultatet: "Kommunerna kommer att tas bort från detta."

I den framtid Boverket önskar genomdriva kommer en enskild kommun att ha långt mindre inflytande på vad som byggs och hur det byggs i den egna kommunen. Kommunerna kommer inte att kunna ge medborgarna det de vill ha. Medborgarna kommer att ha än mindre att säga till om i den egna kommunen, och om det egna livet. Demokratin faller än mer.

Certifierade byggprojekteringsföretag

Utredningen om de **certifierade byggprojekteringsföretagen** fanns inbakad som en underavdelning i Boverkets rapport 2017:23 "En mer förutsägbar byggprocess - Förenklad kontroll av serietillverkade hus". Modellen för den förändringen fanns i en underavdelning i en utredningsrapport med ett i sammanhanget missvisande namn.

Byggkontrollutredningen

Utredningen om nytt kontrollsystem, **Byggkontrollutredningen**, redovisas 31 oktober 2023. Se länk: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2022/05/dir.-202243/>

Även plansidan kan påverkas

GD Anders Sjelvgren berättar på ett internt Boverksinfo om sitt samtal med ministern som tyckte att detta [detta = avreglering av byggregelverk, kommunernas inflytande, och kontrollen av det som byggs] var en bra idé som också borde genomföras för "plan".

Noteringar

Driftutrymmen

De nya byggreglerna har tagit bort de krav som finns på driftutrymmen i BBR (Boverkets byggregler). Detta leder till en dyrare projektering och försämrad arbetsmiljö i det färdiga huset.

Inget krav på toalett i bostaden

De nya byggreglerna har inget krav på toalett i bostaden. De nya reglerna har enbart krav på rum för personhygien. Det är troligen ett misstag från Boverkets sida. (VVS-tekniskt är detta annars en förenkling. Det kan ge billigare bostäder om många bostäder delar på gemensamma toaletter, till exempel placerade på gården, eller i husets entréplan.)

Omdöme

De nya byggreglerna kallas av ledningen och kommunikatörerna för "Möjligheternas byggregler".

En äldre jurist utbrast apropå det att det är som att kalla brottsbalken för "Möjligheternas brottsbalk". Det visar också i sin oavsiktliga humor orimligheten i förslaget.

Boverkets ledning

Förslagen på nya byggregler och certifierade byggprojekteringsföretag visar på behovet av att

- förse Boverket med en fullödig styrelse tillsatt av Regeringen.

Gott att säga om remisserna?

Det goda som går att säga om remisserna är att texten har rensats från de syftnings- och referensfel, samt några byggtekniska okunnigheter, som finns i nu gällande BBR.

Avslutande ord

Sverige har haft en gedigen kunskap om hur bra hus och bra bostäder formas och byggs. Denna remiss skär nu bort den sista resten av de regler som garanterade ett någorlunda gott boende. Det är med sorg jag och många kollegor ser med vilken utpräglad naivitet som kunskap nu slaktas, samt hur makt förflyttas från det gemensamma samhället, till de som är till för stå till tjänst med att bygga för oss. Den naiviteten öppnar för mycket stora försämringar på många plan i samhället.

Boverket går enbart på det ej bevisade behovet som samhällsbyggnadssektorn och byggnadsindustrin tror är sanning, att effektivisera byggandet genom att ta bort reglerna. Boverket bortser från medborgarna, de enskilda individer i stor mängd, som ska använda bebyggelsen.

Enligt Byggföretagens skrift "Byggkostnader och konkurrens - hur är det egentligen?" från 2020: "Vi leker med tanken att vi på något sätt skulle kunna halvera byggkostnaderna. Om vi kunde det skulle hyran i runda tal kunna sänkas med en sextondel, dvs. cirka 6 procent."

I det framtida Sverige som Boverkets förslag strävar till kan vi välja mellan olika sorters planeekonomi: å la PEAB, Skanska, JM, eller NCC. Men hyran kommer att vara densamma.

Våra kommuner som är våra företrädare kommer med detta förslag inte längre att kunna välja vår egen fria värld eller vilken värld vi vill bygga, våra valda representanter i kommunerna kommer inte heller att kunna skydda vare sig det gemensamma eller individer.

Jakob Lindström Wranne

Tidigare medarbetare på Boverket, pensionerad från och med 12 juni 2023.

Riksrådsvägen 39

128 39 Skarpnäck